Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 16ης Οκτωβρίου 2025 [1]

Υπόθεση C-458/24 [Daraa] [i]

DO
κατά
Bundesrepublik Deutschland

[αίτηση του Verwaltungsgericht Sigmaringen (διοικητικού πρωτοδικείου Sigmaringen, Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Πολιτική ασύλου – Κανονισμός (ΕΕ) 604/2013 – Προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας – Αναστολή, από το υπεύθυνο κράτος μέλος, της αναδοχής των αιτούντων άσυλο – Απουσία κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω συστημικών ελλείψεων στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής – Περιεχόμενο των υποχρεώσεων του κράτους μέλους που υπέβαλε το αίτημα αναδοχής του αιτούντος και επιθυμεί να προβεί στη μεταφορά του – Μη πραγματοποίηση της μεταφοράς του αιτούντος εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας – Μεταβίβαση ευθύνης»

I. Εισαγωγή

1. Το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου βασίζεται στην προσέγγιση σύμφωνα με την οποία, κατ' αρχήν, ένα μόνο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα στο έδαφος κράτους μέλους. Ο κανονισμός (ΕΕ) 604/2013 [2] (στο εξής: κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ) προβλέπει προς τούτο, αφενός, σειρά κριτηρίων προσδιορισμού και, αφετέρου, κατά κανόνα, τη μεταφορά προς το υπεύθυνο κράτος μέλος, εάν η αίτηση υποβάλλεται σε άλλο κράτος μέλος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης [3].

2. Το σύστημα αυτό στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, βάσει της οποίας τεκμαίρεται ότι η μεταχείριση των αιτούντων διεθνή προστασία σε κάθε κράτος μέλος είναι σύμφωνη, μεταξύ άλλων, με τις απαιτήσεις του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) [4].

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

[2] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (ΕΕ 2013, L 180, σ. 31).

[3] Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 1, και άρθρο 29, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

[4] Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψη 82), και της 29ης Φεβρουαρίου 2024, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Αμοιβαία εμπιστοσύνη σε περίπτωση μεταφοράς) (C-392/22, EU:C:2024:195, σκέψη 45).

3. Μετά την έκδοση της αποφάσεως N. S. κ.λπ.[5], η οποία κωδικοποιήθηκε με το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο III[6], υφίσταται εξαίρεση από την ως άνω αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και, κατά συνέπεια, από τη μεταφορά προς το κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο όταν στο εν λόγω κράτος μέλος υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία, οι οποίες συνεπάγονται κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη.

4. Η υπό κρίση υπόθεση εγείρει το ζήτημα κατά πόσον η εξαίρεση αυτή ισχύει επίσης όταν, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ιταλικής Δημοκρατίας, κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο αναστέλλει μονομερώς την αναδοχή και την ανάληψη των αιτούντων διεθνή προστασία, εμποδίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την εκτέλεση των μεταφορών προς το έδαφός του.

5. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η οποία αποτελεί συνέχεια της αποφάσεως Tudmur[7], παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει τις έννομες συνέπειες μιας τέτοιας κατάστασης στο πλαίσιο της ερμηνείας του κανονισμού Δουβλίνο III.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Ο κανονισμός Δουβλίνο III

6. Οι αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5 του κανονισμού Δουβλίνο III έχουν ως εξής:

«(4) Τα συμπεράσματα του Τάμπερε προσδιόρισαν επίσης ότι το [κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου] θα πρέπει να περιλαμβάνει, σε μια βραχυχρόνια προοπτική, ένα σαφή και λειτουργικό καθορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεων ασύλου.

(5) Μια τέτοια μέθοδος θα πρέπει να θεμελιώνεται σε αντικειμενικά και δίκαια κριτήρια τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Θα πρέπει, ιδίως, να επιτρέπει τον ταχύ προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο, προκειμένου να κατοχυρώνεται η πραγματική πρόσβαση στις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας και να μην διακυβεύεται ο στόχος της ταχύτητας κατά την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας.»

7. Το άρθρο 3 του ως άνω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρόσβαση στη διαδικασία εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κάθε αίτηση διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα στο έδαφος οποιουδήποτε από αυτά, συμπεριλαμβανομένων των συνόρων ή των ζωνών διέλευσης. Η αίτηση εξετάζεται από ένα μόνο κράτος μέλος, το οποίο είναι το οριζόμενο ως υπεύθυνο σύμφωνα με τα κριτήρια που αναφέρονται στο κεφάλαιο III.

[5] Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011 (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψη 106).

[6] Πρβλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψη 86).

[7] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2024 (C-185/24 και C-189/24, στο εξής: απόφαση Tudmur, EU:C:2024:1036).

2. Εάν δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί το υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων που αναφέρονται στον παρόντα κανονισμό, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας.

Όταν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο, εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του [Χάρτη], το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο.

Όταν η μεταφορά δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, βάσει της παρούσας παραγράφου, σε κάποιο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί σύμφωνα με τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ ή στο πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση, το προσδιορίζον κράτος μέλος καθίσταται το υπεύθυνο κράτος μέλος.»

8. Το κεφάλαιο ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνει τα άρθρα 7 έως 15, θεσπίζει τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το κριτήριο της πρώτης χώρας εισόδου, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1.

9. Το άρθρο 18 του ίδιου κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο V, αφορά τις υποχρεώσεις του υπεύθυνου κράτους μέλους και προβλέπει στην παράγραφο 1, στοιχείο α′, ότι «[τ]ο υπεύθυνο κράτος μέλος δυνάμει του παρόντος κανονισμού υποχρεούται να αναδέχεται, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 21, 22 και 29, αιτούντα ο οποίος υπέβαλε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος».

10. Το κεφάλαιο VI του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ αφορά τις διαδικασίες για την αναδοχή και την εκ νέου ανάληψη των αιτούντων και περιλαμβάνει τα άρθρα 20 έως 33 του ως άνω κανονισμού.

11. Το άρθρο 29 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Λεπτομέρειες και προθεσμίες», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Η μεταφορά του αιτούντος ή άλλου προσώπου όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο γ) ή δ) από το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα προς το υπεύθυνο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους που υπέβαλε το αίτημα, ύστερα από διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών, μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατόν και το αργότερο εντός προθεσμίας έξι μηνών από την αποδοχή του αιτήματος περί αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερομένου από άλλο κράτος μέλος ή από την έκδοση οριστικής απόφασης επί ενδίκου [βοηθήματος] ή [αίτησης] επανεξέτασης εφόσον σύμφωνα με το άρθρο 27 παράγραφος 3 υπάρχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

[…]

2. Εάν η μεταφορά δεν πραγματοποιηθεί εντός της προθεσμίας των έξι μηνών, το υπεύθυνο κράτος μέλος απαλλάσσεται των υποχρεώσεών του αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερομένου και η ευθύνη μεταβιβάζεται τότε στο κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται σε ένα έτος κατ’ ανώτατο όριο, εάν η μεταφορά δεν

κατέστη δυνατόν να πραγματοποιηθεί λόγω φυλάκισης του ενδιαφερομένου ή σε 18 μήνες κατ' ανώτατο όριο αν ο ενδιαφερόμενος διαφεύγει.»

Β. Ο κανονισμός (ΕΚ) 1560/2003

12. Το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας[8], το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνεργασία ενόψει της μεταγωγής», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Το υπεύθυνο κράτος μέλος υποχρεούται να επιτρέψει τη μεταγωγή του αιτούντος άσυλο το ταχύτερο δυνατόν και μεριμνά ώστε να μην τεθούν εμπόδια κατά την είσοδό του. […]»

13. Το άρθρο 9 του ίδιου κανονισμού, επιγραφόμενο «Αναβολή της μεταγωγής και καθυστερημένες μεταγωγές», έχει ως εξής:

«1. Το υπεύθυνο κράτος μέλος ενημερώνεται πάραυτα για κάθε αναβολή μεταγωγής που οφείλεται είτε σε ένδικο [βοήθημα] είτε σε [αίτηση επανεξέτασης] που έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα είτε σε φυσικούς λόγους όπως η υγεία του αιτούντος άσυλο, η μη ύπαρξη μεταφορικού μέσου ή το γεγονός ότι ο αιτών άσυλο διέφυγε της εκτέλεσης της μεταγωγής.

1α. Όταν μεταφορά καθυστερεί κατόπιν αιτήσεως του κράτους μέλους που προβαίνει στη μεταφορά, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά και το υπεύθυνο κράτος μέλος πρέπει να έρθουν εκ νέου σε επαφή, ώστε να καταστεί δυνατή η διοργάνωση νέας μεταφοράς το συντομότερο δυνατό, σύμφωνα με το άρθρο 8, και το αργότερο εντός δύο εβδομάδων από τη στιγμή που οι αρχές διαπιστώσουν ότι έπαυσαν να υπάρχουν οι λόγοι που προκάλεσαν καθυστέρηση ή αναβολή. Στην περίπτωση αυτή, πριν από τη μεταφορά, αποστέλλεται ένα επικαιροποιημένο τυποποιημένο έντυπο για τη διαβίβαση των στοιχείων πριν από την εκτέλεση της μεταφοράς όπως ορίζεται στο παράρτημα VI.

2. Αποτελεί υποχρέωση του κράτους μέλους που, για έναν από τους λόγους που αναγράφονται στο άρθρο 29 παράγραφος 2 του [κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ], δεν μπορεί να προβεί στην εκτέλεση της μεταφοράς εντός της κανονικής προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία αποδοχής του αιτήματος αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του εν λόγω προσώπου ή από την έκδοση οριστικής απόφασης επί ενδίκου [βοηθήματος] ή [αίτησης] επανεξέτασης εφόσον υπάρχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, να ενημερώσει το υπεύθυνο κράτος μέλος πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής. Διαφορετικά, η ευθύνη για τη διεκπεραίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας και των άλλων υποχρεώσεων που απορρέουν από τον [κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ] ανήκει στο κράτος μέλος που υποβάλλει το αίτημα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29 παράγραφος 2 του εν λόγω κανονισμού.

[…]»

[8] ΕΕ 2003, L 222, σ. 3, όπως τροποποιήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014 (ΕΕ 2014, L 39, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1560/2003).

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

14. Ο προσφεύγων της κύριας δίκης, υπήκοος Συρίας, εισήλθε στη Γερμανία στις 18 Απριλίου 2023 και υπέβαλε αίτηση ασύλου στις 26 Απριλίου 2023. Βάσει των πληροφοριών που περιέχονται στη βάση δεδομένων Eurodac, η Ιταλική Δημοκρατία εντοπίστηκε ως το υπεύθυνο κράτος μέλος για την εξέταση της αίτησης αυτής.

15. Κατόπιν τούτου, στις 27 Απριλίου 2023 η Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων, Γερμανία, στο εξής: Ομοσπονδιακή Υπηρεσία) υπέβαλε στην Ιταλική Δημοκρατία αίτημα αναδοχής του προσφεύγοντος της κύριας δίκης δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, στο οποίο οι ιταλικές αρχές δεν απάντησαν.

16. Με απόφαση της 18ης Ιουλίου 2023, η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία απέρριψε την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντος της κύριας δίκης ως απαράδεκτη, με την αιτιολογία ότι η Ιταλική Δημοκρατία είναι υπεύθυνη για την εξέταση της αίτησης και διέταξε την απομάκρυνση του ως άνω προσφεύγοντος στην Ιταλία.

17. Στις 27 Ιουλίου 2023 ο προσφεύγων της κύριας δίκης άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο, με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2023, προσέδωσε ανασταλτικό αποτέλεσμα στην προσφυγή.

18. Με δύο εγκυκλίους της 5ης και της 7ης Δεκεμβρίου 2022, η ιταλική Μονάδα Δουβλίνου, ήτοι η υπαγόμενη στο ιταλικό Υπουργείο Εσωτερικών αρμόδια αρχή, ενημέρωσε όλες τις άλλες Μονάδες Δουβλίνου για το γεγονός ότι, προσωρινώς και υπό την επιφύλαξη εξαιρέσεων, η Ιταλική Δημοκρατία δεν δέχεται πλέον μεταφορές αιτούντων διεθνή προστασία προς την Ιταλία κατ' εφαρμογήν του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

19. Κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι αναγκαίο να καθοριστεί αν, λόγω της ως άνω άρνησης αναδοχής, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατέστη το υπεύθυνο κράτος μέλος δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Σε αυτό το ενδεχόμενο, η απόφαση της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας θα ήταν παράνομη.

20. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι μια τέτοια άρνηση συνιστά «ρήξη του συστήματος» του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Ο κανονισμός αυτός εκκινεί από την παραδοχή, στηριζόμενη στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, ότι τα κράτη μέλη αναδέχονται τους αιτούντες που έχουν υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας για την εξέταση της οποίας είναι υπεύθυνα. Λαμβανομένης υπόψη της παραδοχής αυτής και του στόχου ταχείας εξέτασης των αιτήσεων, η βούληση του υπεύθυνου κράτους μέλους για αναδοχή των αιτούντων αποτελεί «άγραφη προϋπόθεση εφαρμογής» του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού. Ως εκ τούτου, η άρνηση αναδοχής συνιστά παράβαση της ως άνω διατάξεως, τούτο δε ανεξαρτήτως των συνθηκών υποδοχής στο υπεύθυνο κράτος μέλος. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση η εν λόγω διάταξη θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεταβίβαση της ευθύνης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

21. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgericht Sigmaringen (διοικητικό πρωτοδικείο Sigmaringen, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν το άρθρο 3, παράγραφος 2, του [κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ] και ο εν λόγω κανονισμός, αυτός καθεαυτόν, την έννοια ότι το προσδιορίζον κράτος μέλος οφείλει να εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ και καθίσταται το ίδιο υπεύθυνο και στην περίπτωση που το υπεύθυνο βάσει των ως άνω κριτηρίων κράτος μέλος δεν είναι διατεθειμένο να αναδεχθεί άτομα για τα οποία έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής δυνάμει του ως άνω κανονισμού;

2) Υπέχει το προσδιορίζον κράτος μέλος την ως άνω υποχρέωση να εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ [του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ] ακόμη και στην περίπτωση που δεν υπάρχουν, στο κράτος μέλος που δεν επιθυμεί την αναδοχή, συστημικές ελλείψεις, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του ως άνω κανονισμού, οι οποίες να συνεπάγονται κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του [Χάρτη];

3) Έχει το άρθρο 33, παράγραφος 1, της [οδηγίας 2013/32] [9] την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση σύμφωνα με την οποία αίτηση ασύλου πρέπει να απορρίπτεται ως απαράδεκτη και στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο δυνάμει του [κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ] δεν επιθυμεί την αναδοχή;

4) Πρέπει το προσδιορίζον κράτος μέλος να θεωρήσει ότι το υπεύθυνο δυνάμει του [κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ] κράτος μέλος δεν επιθυμεί την αναδοχή, όταν το Υπουργείο Εσωτερικών του υπεύθυνου κράτους μέλους δηλώσει εγγράφως ότι, προσωρινώς, το κράτος αυτό δεν αναδέχεται άτομα για τα οποία έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής δυνάμει του ως άνω κανονισμού και στη συνέχεια το υπεύθυνο κράτος μέλος εμποδίζει την αναδοχή των εν λόγω ατόμων;

5) Προσβάλλει η εκ μέρους του υπεύθυνου κράτους μέλους άρνηση να αναδεχθεί άτομα για τα οποία έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής δυνάμει του [κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ], αυτή καθεαυτήν και θεωρούμενη ανεξάρτητα από τυχόν επακόλουθο αυτής κίνδυνο κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, υποκειμενικά δικαιώματα του ενδιαφερόμενου προσώπου; Προβλέπει το άρθρο 27, παράγραφος 1, του [κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ] άσκηση πραγματικής προσφυγής για την ως άνω προσβολή υποκειμενικών δικαιωμάτων;»

22. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν ο προσφεύγων της κύριας δίκης, η Δανική, η Γαλλική, η Ιταλική, η Αυστριακή και η Φινλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Δανική, η Γερμανική, η Γαλλική, η Ιταλική και η Φινλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 18ης Ιουνίου 2025.

23. Κατόπιν αιτήματος του Δικαστηρίου, οι παρούσες προτάσεις θα περιοριστούν στην ανάλυση του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος.

[9] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60).

IV. Ανάλυση

A. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις επί της διατύπωσης των προδικαστικών ερωτημάτων και επί της δομής της ανάλυσης

24. Στον βαθμό που το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα έχουν αμφότερα ως αντικείμενο την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ σε περίπτωση αναστολής των μεταφορών προς το κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο, φρονώ ότι πρέπει να εξετασθούν από κοινού.

25. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, καίτοι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά αδιακρίτως την ερμηνεία της διατάξεως αυτής ή του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ «αυτού καθεαυτόν», εντούτοις, από την ανάγνωσή του σε συνδυασμό με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα προκύπτει ότι οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου σχετίζονται, πιο συγκεκριμένα, με το δεύτερο και το τρίτο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως, στο μέτρο που το δικαστήριο αυτό ζητεί να διευκρινιστεί, όσον αφορά τις υποχρεώσεις του κράτους μέλους που εξετάζει τα κριτήρια ευθύνης, ποιες είναι οι συνέπειες της μονομερούς αναστολής της αναδοχής από το υπεύθυνο κράτος μέλος.

26. Πρέπει να σημειωθεί ότι το πρώτο εδάφιο του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το οποίο αφορά την περίπτωση κατά την οποία δεν μπορεί να προσδιοριστεί υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων που απαριθμούνται στον εν λόγω κανονισμό, δεν ασκεί επιρροή για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι οι γερμανικές αρχές εντόπισαν την Ιταλική Δημοκρατία ως το υπεύθυνο κράτος μέλος υπό την ιδιότητά της ως πρώτης χώρας εισόδου [10].

27. Επιπλέον, σημειώνεται ότι το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα μνημονεύουν αποκλειστικώς την αναστολή της αναδοχής αιτούντων διεθνή προστασία. Πλην όμως, από την απόφαση περί παραπομπής καθώς και από την απόφαση Tudmur [11] προκύπτει ότι η Ιταλική Δημοκρατία ανέστειλε τόσο την αναδοχή όσο και την εκ νέου ανάληψη των αιτούντων. Στο μέτρο που το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν διακρίνει μεταξύ των δύο αυτών περιπτώσεων, η ανάλυσή μου ισχύει για αμφότερες τις περιπτώσεις αυτές [12] ακόμη και αν αναφέρει μόνο την αναδοχή.

28. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ έχει την έννοια ότι το προσδιορίζον κράτος μέλος οφείλει να εξακολουθήσει να εξετάζει τα κριτήρια που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙΙ του ως άνω κανονισμού ή, ακόμη, καθίσταται το ίδιο υπεύθυνο, όταν το κράτος μέλος που είχε αρχικώς προσδιοριστεί ως υπεύθυνο κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων αυτών δεν είναι διατεθειμένο να αναδεχθεί τα πρόσωπα για τα οποία έχει εκδοθεί απόφαση μεταφοράς

[10] Βλ. άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

[11] Βλ. σκέψεις 18 και 19. Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη αφορούσε την επίμαχη εν προκειμένω κατάσταση αναστολής της μεταφοράς των αιτούντων προς την Ιταλία.

[12] Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι οι παρασχεθείσες με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πληροφορίες φαίνονται αντιφατικές υπό το πρίσμα αυτό δεν ασκεί επιρροή στην παρούσα ανάλυση. Αφενός, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ουδόλως μνημονεύει ότι ο αιτών φέρεται να υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στην Ιταλία, γεγονός το οποίο η Ιταλική Κυβέρνηση αρνήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Οι λοιπές διατάξεις του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ που παραθέτει το αιτούν δικαστήριο σε σχέση με την ευθύνη της Ιταλικής Δημοκρατίας αφορούν επίσης αιτήματα αναδοχής. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού –το οποίο αφορά αιτήματα εκ νέου ανάληψης αιτούντων των οποίων η αίτηση τελεί υπό εξέταση στο υπεύθυνο κράτος μέλος– ως βάση του αιτήματος που απευθύνθηκε στην Ιταλική Δημοκρατία.

δυνάμει του εν λόγω κανονισμού, χωρίς να υφίστανται, στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος, συστημικές ελλείψεις που συνεπάγονται κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη.

29. Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη και πλήρης απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, εκτιμώ ότι πρέπει επίσης να εξετασθεί το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, κατά το οποίο, σε περίπτωση μη πραγματοποίησης της μεταφοράς του αιτούντος διεθνή προστασία εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα αναλαμβάνει την ευθύνη για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Η διάταξη αυτή μνημονεύθηκε από πλείονες μετέχοντες στη διαδικασία, στις γραπτές παρατηρήσεις τους, και συζητήθηκε διεξοδικώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

30. Ως εκ τούτου, για να δοθεί απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, θα εκθέσω αρχικώς (ενότητα Β) μια σύντομη επισκόπηση των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, καθώς και των διδαγμάτων που αντλούνται από την απόφαση Tudmur και μπορούν να τύχουν εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση. Εν συνεχεία (ενότητα Γ), θα εξετάσω τη σχέση της διατάξεως αυτής με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του ως άνω κανονισμού.

Β. Επί των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

1. Γενικές παρατηρήσεις

31. Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ κωδικοποιεί τη σχετική με τον κανονισμό (ΕΚ) 343/2003 [13] (στο εξής: κανονισμός Δουβλίνο ΙΙ) νομολογία κατά την οποία απόκειται στα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων και των εθνικών δικαστηρίων, δυνάμει του άρθρου 4 του Χάρτη, να μη μεταφέρουν αιτούντα άσυλο προς το υπεύθυνο κράτος μέλος, οσάκις είναι αδύνατο να αγνοήσουν ότι, εξαιτίας των συστημικών ελλείψεων στη διαδικασία χορήγησης ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους, συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο αιτών θα διατρέξει ουσιαστικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια της τελευταίας αυτής διατάξεως [14].

32. Στο άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ διευκρινίζεται ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, το προσδιορίζον κράτος μέλος καθίσταται υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας αν διαπιστώσει, μετά την περαιτέρω εξέταση των κριτηρίων του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού, ότι είναι αδύνατη η μεταφορά του αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά ή στο πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση [15].

33. Η ως άνω διάταξη, όπως μαρτυρεί η νομολογιακή της προέλευση, προβλέφθηκε ως κατ' εξαίρεση εφαρμοζόμενος, πλην όμως αναγκαίος, μηχανισμός, προκειμένου να αποφευχθεί η κατ' απόλυτο τρόπο εφαρμογή των κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους

[13] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ 2003, L 50, σ. 1). Ο κανονισμός αυτός καταργήθηκε με τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ.

[14] Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κ.λπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψη 106).

[15] Απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψεις 85 και 86).

και να καταστεί δυνατή, επομένως, η εκ μέρους της Ένωσης και των κρατών μελών τήρηση των υποχρεώσεών τους σχετικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο [16].

34. Με την πάροδο του χρόνου, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τις υψηλές απαιτήσεις για την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Ειδικότερα, μόνον οι «συστημικές ελλείψεις» οι οποίες έχουν ως «αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του [Χάρτη]» καθιστούν αδύνατη τη μεταφορά αιτούντος διεθνή προστασία προς το υπεύθυνο κράτος μέλος, συνεπώς, οι δύο αυτές προϋποθέσεις είναι σωρευτικές [17].

35. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει σαφώς ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν μπορεί να έχει εφαρμογή σε άλλες περιπτώσεις πέραν των προβλεπομένων στη διάταξη αυτή. Ειδικότερα, όπως έκρινε το Δικαστήριο στην απόφαση N. S. κ.λπ. [18], όσον αφορά τον ως άνω κανονισμό, θα ήταν αντίθετο προς τους σκοπούς και το σύστημα του κανονισμού αυτού να γίνει δεκτό ότι η παραμικρή παράβαση των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης περί ασύλου αρκεί για να παρακωλύσει κάθε μεταφορά αιτούντος άσυλο προς το κατ' αρχήν αρμόδιο κράτος μέλος.

2. Εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση

36. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, με την απόφαση Tudmur, ότι οι δύο σωρευτικές προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρούνται για τον λόγο και μόνον ότι το κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο σύμφωνα με κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού ανέστειλε μονομερώς την αναδοχή των αιτούντων. Ως εκ τούτου, μια τέτοια μονομερής αναστολή δεν απαλλάσσει το κράτος μέλος το οποίο έλαβε την αίτηση από την υποχρέωση να εξακριβώσει την ύπαρξη συστημικών ελλείψεων και κινδύνου παράβασης του άρθρου 4 του Χάρτη κατόπιν στοχευμένης ανάλυσης, στηριζόμενης σε αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία [19].

37. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό στηριζόμενο στους σκοπούς του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, οι οποίοι συνίστανται, μεταξύ άλλων, στη θέσπιση σαφούς και λειτουργικής μεθόδου για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους και στην πρόληψη των δευτερογενών μετακινήσεων των αιτούντων άσυλο μεταξύ των κρατών μελών [20]. Κατά το Δικαστήριο, εάν το κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο βάσει των κριτηρίων του κεφαλαίου ΙΙΙ του ως άνω κανονισμού ήταν δυνατόν να απαλλαγεί με απλή μονομερή αναγγελία από τις ευθύνες τις

16 Βλ., ιδίως, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κ.λπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψη 94).

17 Βλ., προσφάτως, απόφαση Tudmur (σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Για παράδειγμα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν πληρούν αυτομάτως τις σωρευτικές αυτές προϋποθέσεις οι πρακτικές συνοπτικής επαναπροώθησης (pushback) προς τρίτη χώρα και κράτησης σε συνοριακούς σταθμούς, μολονότι δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης και συνιστούν σοβαρές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων· βλ. απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 2024, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Αμοιβαία εμπιστοσύνη σε περίπτωση μεταφοράς) (C-392/22, EU:C:2024:195, σκέψεις 57 και 58).

18 Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011 (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψη 84), αναφερόμενη στις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, στις προϋποθέσεις για την αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα καθώς και στη διαδικασία χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα.

19 Απόφαση Tudmur (σκέψεις 43 και 44).

20 Απόφαση Tudmur (σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

οποίες υπέχει από τον κανονισμό, τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα να μην τηρούνται τα εν λόγω κριτήρια και θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος που καθιερώνει ο ως άνω κανονισμός [21].

38. Στο μέτρο που, όπως επισημάνθηκε [22], η επίμαχη κατάσταση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Tudmur αφορούσε, όπως εν προκειμένω, την εκ μέρους της Ιταλικής Δημοκρατίας αναστολή, από το 2022, της αναδοχής, δεν βλέπω κανέναν λόγο αποκλίσεως από την ερμηνεία αυτή, η οποία επιβεβαιώνει την προηγούμενη προσέγγιση του Δικαστηρίου όσον αφορά τους αυστηρούς όρους εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

39. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθύμισε στην ανωτέρω απόφαση ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, εναπόκειται στο αρμόδιο δικαστήριο να εξετάσει τους κινδύνους τους οποίους διατρέχει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο *κατά τον καθεαυτόν χρόνο της μεταφοράς*, στη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου ή μετά το πέρας της [23].

40. Ως εκ τούτου, η εν λόγω απόφαση επιβεβαιώνει, κατά τη γνώμη μου, ότι ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν οφείλεται στη διάκριση, την οποία προτείνει το αιτούν δικαστήριο, μεταξύ της διαδικασίας «Δουβλίνου» και της «διαδικασίας ασύλου», αλλά στην απουσία συστημικών ελλείψεων που συνεπάγονται κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του αιτούντος. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι η εν λόγω διάταξη αφορά αποκλειστικώς τη διαδικασία εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας, ενώ η αναστολή της επίμαχης αναδοχής περιορίζεται στη διαδικασία που προηγείται και αφορά την εξέταση των προβλεπόμενων στον ως άνω κανονισμό κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. Πλην όμως, η συλλογιστική αυτή προσκρούει στον γενικό και απόλυτο χαρακτήρα της απαγόρευσης που προβλέπεται στο άρθρο 4 του Χάρτη, εκ του οποίου το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η μεταφορά ενός αιτούντος στο υπεύθυνο κράτος μέλος αποκλείεται *σε κάθε περίπτωση* κατά την οποία υφίστανται σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι οι οποίοι πείθουν ότι ο αιτών θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, *κατά τη μεταφορά του* ή κατόπιν αυτής [24].

41. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, επισημαίνεται ότι, κατά το παρόν στάδιο, στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα προσήκει αρνητική απάντηση.

42. Εντούτοις, πρέπει περαιτέρω να εξετασθεί, όπως επισήμανα στο σημείο 29 των παρουσών προτάσεων, το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, η διατύπωση του οποίου επίσης αντιτάσσεται σε ερμηνεία κατά την οποία το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού θα πρέπει να έχει εφαρμογή σε περίπτωση όπως η επίμαχη εν προκειμένω.

[21] Απόφαση Tudmur (σκέψη 42).

[22] Βλ. σημείο 27 και υποσημείωση 11 των παρουσών προτάσεων.

[23] Απόφαση Tudmur (σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[24] Πρβλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψεις 87 έως 89).

Γ. Επί της σχέσης με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

1. Ανάπτυξη του προβληματισμού

43. Όπως προκύπτει από την αιτιολογία του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος[25], το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίμαχη εν προκειμένω αναστολή της αναδοχής συνιστά «ρήξη του συστήματος» του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, η οποία πρέπει να αποκατασταθεί διά της νομολογιακής οδού, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ταχύτητας κατά την εξέταση των αιτήσεων.

44. Ωστόσο, μια τέτοια προσέγγιση, όχι μόνο θα αντέβαινε στην οικονομία του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ και σε παγιωμένη νομολογία, η οποία συνοψίζεται στο σημείο 34 των παρουσών προτάσεων, αλλά, επιπλέον, θα στηριζόταν σε ελλιπή, κατ' εμέ, ερμηνεία του εν λόγω κανονισμού.

45. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί, κατά τα φαινόμενα, ότι ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ ουδεμία διάταξη περιέχει η οποία να ρυθμίζει τις συνέπειες της αναστολής της αναδοχής εκ μέρους του υπεύθυνου κράτους μέλους.

46. Πλην όμως, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ αφορά την περίπτωση κατά την οποία η μεταφορά του αιτούντος αποκλείεται λόγω συστημικών ελλείψεων στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων, οι οποίες συνεπάγονται κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του αιτούντος. Ελλείψει της εξαιρετικής αυτής κατάστασης ή της εφαρμογής ρήτρας διακριτικής ευχέρειας[26], ο ως άνω κανονισμός προβλέπει, στο κεφάλαιο VI, την κίνηση διαδικασίας αναδοχής με σκοπό τη μεταφορά του αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας.

47. Στο τμήμα VI του κεφαλαίου VI του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το οποίο διέπει τη διαδικασία μεταφοράς των αιτούντων, περιλαμβάνεται το άρθρο 29, με τίτλο «Λεπτομέρειες και προθεσμίες», το οποίο προβλέπει στην παράγραφο 1 ότι η μεταφορά του αιτούντος από το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα προς το υπεύθυνο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους που υπέβαλε το αίτημα, ύστερα από διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών, μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατόν και, κατά κανόνα, το αργότερο εντός προθεσμίας έξι μηνών. Το ίδιο άρθρο ορίζει κατ' ουσίαν στην παράγραφο 2 ότι εάν η μεταφορά δεν πραγματοποιηθεί εντός της προθεσμίας των έξι μηνών, η οποία μπορεί να παραταθεί σε περίπτωση φυλάκισης ή διαφυγής, το υπεύθυνο κράτος μέλος απαλλάσσεται των υποχρεώσεών του αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερομένου και *η ευθύνη μεταβιβάζεται τότε στο κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα*.

48. Ως εκ τούτου, όταν, μετά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος, εξαιτίας της αναστολής της αναδοχής εκ μέρους του υπεύθυνου κράτους μέλους, για την εξέταση της αιτήσεως διεθνούς προστασίας καθίσταται υπεύθυνο το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα, εν

[25] Βλ. σύνοψη της αιτιολογίας αυτής στο σημείο 20 των παρουσών προτάσεων.

[26] Βλ. άρθρο 17 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

προκειμένω η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η μεταβίβαση της ευθύνης δεν συντελείται κατά το στάδιο της εξέτασης των κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, αλλά κατά το στάδιο της διαδικασίας μεταφοράς του αιτούντος [27].

49. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες στη διαδικασία, όπως προκύπτει από τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις τους [28], διατυπώνουν διαφορετικές πιθανές ερμηνείες όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ σε μια τέτοια περίπτωση.

50. Προκειμένου να εκτιμηθεί η ορθότητα των διαφορετικών αυτών ερμηνειών, θα αναλύσω το γράμμα, το πλαίσιο και τους σκοπούς του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό θεσπίσεώς του και τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη μεταβίβαση της ευθύνης κατά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος διεθνή προστασία.

2. Γραμματική και συστηματική ερμηνεία

51. Κατά πρώτον, διαπιστώνεται ότι το γράμμα του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν περιορίζει τη μεταβίβαση της ευθύνης σε ορισμένες περιπτώσεις ή λόγους. Η μόνη περίπτωση που προβλέπεται ρητώς, στη δεύτερη περίοδο της διατάξεως αυτής, είναι η *παράταση* της προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος λόγω φυλάκισης ή διαφυγής.

52. Αμιγώς υπό το πρίσμα της λογικής του κειμένου του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, η δεύτερη αυτή περίοδος, στο μέτρο που ορίζει τις περιπτώσεις παράτασης της προθεσμίας μεταφοράς, δεν μπορεί να περιορίσει την πρώτη περίοδο της εν λόγω διατάξεως, η οποία είναι διατυπωμένη κατά τρόπο ευρύ («Εάν η μεταφορά δεν πραγματοποιηθεί εντός της προθεσμίας των έξι μηνών […]»).

53. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από την απόφαση Shiri [29], με την οποία το Δικαστήριο επισήμανε ότι από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ προκύπτει ότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει αυτοδίκαιη μεταβίβαση της ευθύνης στο κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα, χωρίς να εξαρτά τη μεταβίβαση αυτή από οποιαδήποτε αντίδραση του υπεύθυνου κράτους μέλους. Ειδικότερα, κατά το Δικαστήριο, δεν απαιτείται άρνηση, από το κράτος μέλος, της αναδοχής ή της εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερόμενου προσώπου [30].

54. Κατά δεύτερον, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η επίμαχη διάταξη, επισημαίνεται ότι ο κανονισμός 1560/2003 μνημονεύει, όσον αφορά τις λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, την περίπτωση κατά την οποία η αναβολή της μεταφοράς του αιτούντος άσυλο οφείλεται είτε σε ένδικο βοήθημα ή σε αίτηση επανεξέτασης που έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα είτε σε φυσικούς λόγους «όπως η υγεία του αιτούντος άσυλο, η μη ύπαρξη μεταφορικού μέσου ή το γεγονός ότι ο αιτών άσυλο διέφυγε της εκτέλεσης της μεταγωγής» [31]. Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι πρόκειται για ενδεικτική απλώς απαρίθμηση.

[27] Από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες οι αιτούντες έπρεπε να μεταφερθούν προς την Ιταλία, οι δανικές και οι γερμανικές αρχές εφάρμοσαν το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ προκειμένου να αναλάβουν την ευθύνη για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

[28] Βλ. σημεία 67 και 68 των παρουσών προτάσεων.

[29] Απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2017 (C-201/16, EU:C:2017:805, σκέψη 30).

[30] Βλ. σκέψη 34 της ως άνω αποφάσεως.

[31] Βλ. άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 1560/2003.

55. Επιπλέον, η *αυτοδίκαιη* μεταβίβαση της ευθύνης κατά το στάδιο της διαδικασίας μεταφοράς του αιτούντος εισάγει, κατά τη γνώμη μου, σαφή διάκριση μεταξύ του άρθρου 29, παράγραφος 2, και του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Η τελευταία αυτή διάταξη απαιτεί από τις εθνικές αρχές του προσδιορίζοντος κράτους μέλους εκτίμηση των σωρευτικών προϋποθέσεων που συνδέονται με τις συστημικές ελλείψεις οι οποίες συνεπάγονται τον κίνδυνο ο ενδιαφερόμενος να υποστεί μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 4 του Χάρτη. Επιπλέον, η εν λόγω διάταξη προβλέπει μεταβίβαση της ευθύνης μόνον σε δεύτερο χρόνο, οι δε αρχές του εν λόγω κράτους μέλους οφείλουν, κατ' αρχάς, να συνεχίσουν την εξέταση των κριτηρίων ευθύνης [32].

56. Ως εκ τούτου, εκτιμώ, όπως και η Επιτροπή, καθώς και η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση, ότι το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, ερμηνευόμενο γραμματικώς και εντός του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις μη πραγματοποίησης της μεταφοράς του αιτούντος εντός της προβλεπόμενης εξάμηνης προθεσμίας.

57. Τούτου λεχθέντος, θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα αν ο νομοθέτης της Ένωσης, με τη θέσπιση του άρθρου 29 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, θέλησε η παρέλευση της εξάμηνης προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος να συνεπάγεται, οιονεί αυτοδικαίως, τη μεταβίβαση της ευθύνης και στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα έχει αναστείλει τις πραγματικές μεταφορές προς το έδαφός του και οι συνέπειες από τη μη τήρηση της προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος εξαιτίας της μονομερούς αποφάσεως του τελευταίου αυτού κράτους μέλους να βαρύνουν, επομένως, το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα.

58. Πράγματι, το άρθρο 29, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ ορίζει ότι η μεταφορά του αιτούντος προς το υπεύθυνο κράτος μέλος πραγματοποιείται «ύστερα από διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών» και μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατόν. Η διατύπωση αυτή θα μπορούσε να υποδηλώνει ότι η εν λόγω διάταξη θεσπίστηκε με δεδομένο ότι το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα είναι διατεθειμένο να αναδεχθεί ή να αναλάβει εκ νέου τον ενδιαφερόμενο αιτούντα διεθνή προστασία.

59. Για την καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του άρθρου 29 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, φρονώ ότι είναι χρήσιμο να παρατεθεί το ιστορικό θεσπίσεώς του.

3. Ιστορική ερμηνεία

60. Η μεταβίβαση της ευθύνης στο κράτος μέλος που υποβάλλει το αίτημα κατά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος θεσπίστηκε με τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙ. Ο κανονισμός αυτός περιελάμβανε, για τις διαδικασίες αναδοχής και εν νέου ανάληψης, δύο διατάξεις με την ίδια διατύπωση με εκείνη του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ [33].

61. Όσον αφορά την αναδοχή, από την αιτιολογική έκθεση της πρότασης του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ της Επιτροπής [34] προκύπτει ότι η ως άνω μεταβίβαση της ευθύνης –μη υφιστάμενη στη Σύμβαση του Δουβλίνου [35] η οποία δεν προέβλεπε μια τέτοια συνέπεια σε περίπτωση

[32] Βλ. σημεία 32 και 36 των παρουσών προτάσεων.

[33] Βλ. άρθρο 19, παράγραφος 4, και άρθρο 20, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ.

[34] COM(2001) 447 τελικό.

[35] Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υπογραφείσα στο Δουβλίνο στις 15 Ιουνίου 1990 (ΕΕ 1997, C 254, σ. 1).

αποτυχίας της μεταφοράς του αιτούντος– στηριζόταν, αφενός, στους προβληματισμούς ότι «το κράτος μέλος που παρέλειψε τις υποχρεώσεις του κατά την εφαρμογή των στόχων ελέγχου της παράνομης μετανάστευσης οι οποίοι είναι κοινοί για τα κράτη μέλη πρέπει να αναλάβει τις συνέπειες αυτές έναντι των εταίρων του». Αφετέρου, ο μηχανισμός αυτός αποσκοπούσε να «αποτρέψει τη δημιουργία “περιπλανώμενων αιτούντων άσυλο”, των οποίων η αίτηση δεν εξετάζεται σε κανένα κράτος μέλος» [36].

62. Όσον αφορά τις διαδικασίες εκ νέου ανάληψης, η αιτιολογική έκθεση της πρότασης κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ ανέφερε ότι η διάταξη περί μεταβίβασης της ευθύνης «ορίζει τη συνέπεια της αδυναμίας του κράτους που υποβάλλει το αίτημα να πραγματοποιήσει τη μεταγωγή προς το υπεύθυνο κράτος: η συναίνεση που εκφράζεται για την εκ νέου ανάληψη καθίσταται άκυρη και το κράτος μέλος που υποβάλλει το αίτημα οφείλει να αναλάβει την ευθύνη του αιτούντος άσυλο» [37].

63. Επομένως, οι διατάξεις του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ που αντιστοιχούν στο άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ είχαν αρχικώς προβλεφθεί, αφενός, για τις περιπτώσεις στις οποίες η μη πραγματοποίηση της μεταφοράς του αιτούντος καταλογίζεται στο κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα και, αφετέρου, για να διασφαλιστεί ότι η αίτηση ασύλου θα εξετασθεί εν τέλει από κράτος μέλος.

64. Η απουσία, στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ, οποιασδήποτε μνείας περίπτωσης όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη επ’ ουδενί επιτρέπει, κατ’ εμέ, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η εν λόγω περίπτωση δεν εμπίπτει στο άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Λόγω της φύσεως του δικαίου ο νομοθέτης δεν μπορεί να προβλέψει, κατά τον χρόνο θεσπίσεως ενός κανόνα δικαίου, όλες τις πιθανές περιπτώσεις που μπορεί να εμπίπτουν σε αυτόν.

65. Εξάλλου, όπως επισήμανε, κατ’ ουσίαν, η Φινλανδική Κυβέρνηση, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η περίπτωση μονομερούς αναστολής της αναδοχής από κράτος μέλος δεν προβλέπεται ρητώς στο κείμενο των κανονισμών Δουβλίνο ΙΙ και ΙΙΙ: η πρόβλεψη της περίπτωσης αυτής θα σήμαινε ότι ο νομοθέτης υποθέτει ότι τα κράτη μέλη δεν θα τηρούσαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από τους κανονισμούς αυτούς.

66. Επομένως, εκτιμώ ότι η ερμηνεία του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωση μονομερούς αναστολής της αναδοχής των αιτούντων άσυλο από το υπεύθυνο κράτος μέλος όχι μόνον ανταποκρίνεται στην ευρεία διατύπωση της διατάξεως αυτής, αλλά συνάδει επίσης, όπως θα εκθέσω κατωτέρω, με τους σκοπούς του ως άνω κανονισμού.

4. Τελολογική ερμηνεία

α) Επί των σκοπών του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

67. Οι κυβερνήσεις που παρέστησαν κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση εξέφρασαν αποκλίνουσες απόψεις ως προς τους σκοπούς που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Αφενός, η Γαλλική, η

[36] Βλ. επεξηγήσεις για το άρθρο 20 της πρότασης κανονισμού.

[37] Βλ. επεξηγήσεις για το άρθρο 21 της πρότασης κανονισμού.

Ιταλική, η Αυστριακή και η Φινλανδική Κυβέρνηση προέβαλαν τον σκοπό της ταχύτητας κατά τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους και την κατοχύρωση της πραγματικής πρόσβασης στις διαδικασίες ασύλου, όπως μνημονεύεται στις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5 του κανονισμού αυτού.

68. Αφετέρου, η Δανική και η Γερμανική Κυβέρνηση επέμειναν στην ανάγκη να αποτραπεί η καταστρατήγηση των κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους και το φαινόμενο του «asylum shopping», δηλαδή οι υπήκοοι τρίτων χωρών να επιλέγουν ελεύθερα, στην πράξη, το κράτος μέλος που θα εξετάσει τις αιτήσεις τους διεθνούς προστασίας. Κατά τις κυβερνήσεις αυτές, το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνεπάγεται, εν προκειμένω, μεταβίβαση της ευθύνης κατά τη λήξη της εξάμηνης προθεσμίας. Σε αντίθετη περίπτωση, η Ιταλική Δημοκρατία θα απαλλασσόταν μονομερώς από τις υποχρεώσεις που υπέχει από τον ως άνω κανονισμό και, ιδίως, από την ευθύνη της να εξετάσει την αίτηση διεθνούς προστασίας.

69. Κατ’ αρχάς, η ερμηνεία του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ υπό την έννοια ότι τυγχάνει εφαρμογής σε περίπτωση μη πραγματοποίησης της μεταφοράς του αιτούντος λόγω της μονομερούς αναστολής της αναδοχής από το υπεύθυνο κράτος μέλος συνάδει, κατ’ εμέ, με τον σκοπό της ταχύτητας κατά την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και της πραγματικής πρόσβασης στις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας, ο οποίος προβλέπεται στην αιτιολογική σκέψη 5 του ως άνω κανονισμού.

70. Συναφώς, εκτιμώ, όπως και η Επιτροπή, καθώς και η Αυστριακή, η Φινλανδική, η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση, ότι η ερμηνεία αυτή επιτρέπει, αφενός, να διατηρηθεί κατά τη διάρκεια της εξάμηνης προθεσμίας μεταφοράς η ευθύνη του κράτους μέλους που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο και, επομένως, το σύστημα των κριτηρίων προσδιορισμού της ευθύνης που θεσπίζει ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ. Εν προκειμένω, η αναστολή, δεδομένου ότι ήταν απλώς προσωρινή, όπως δήλωσε η Ιταλική Κυβέρνηση, θα μπορούσε να αρθεί ανά πάσα στιγμή.

71. Αφετέρου, η εφαρμογή του μηχανισμού αυτοδίκαιης μεταβίβασης της ευθύνης κατά τη λήξη της νόμιμης προθεσμίας[38] καθιστά δυνατό, κατά τη γνώμη μου, να προταχθεί η ασφάλεια δικαίου ως προς τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους και να διασφαλιστεί, επομένως, πραγματική πρόσβαση στις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας.

72. Επιπλέον, όσον αφορά το επιχείρημα της Δανικής και της Γερμανικής Κυβέρνησης, κατά το οποίο η μεταβίβαση ευθύνης δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ θα καθιστούσε άνευ ουσίας τη στενή ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του ως άνω κανονισμού, υπενθυμίζω ότι οι διατάξεις αυτές βασίζονται σε διακριτές προϋποθέσεις και επιδιώκουν η καθεμία τον δικό της σκοπό[39]. Επιπλέον, οι ως άνω κυβερνήσεις δεν αμφισβητούν, όπως προκύπτει από την απόφαση Tudmur, ότι η τελευταία αυτή διάταξη δεν εφαρμόζεται στην επίμαχη εν προκειμένω περίπτωση.

[38] Λαμβανομένου υπόψη του χρονικού σημείου έναρξης της προθεσμίας αυτής, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το οποίο εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από το ενδεχόμενο ανασταλτικό αποτέλεσμα που έχει το ένδικο βοήθημα που ασκείται κατά της αποφάσεως μεταφοράς ή η αίτηση επανεξέτασής της σύμφωνα με το άρθρο 27, παράγραφος 4, του κανονισμού αυτού· πρβλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Bundesrepublik Deutschland (Διοικητική αναστολή της αποφάσεως μεταφοράς) (C-245/21 και C-248/21, EU:C:2022:709, σκέψη 49).

[39] Βλ. σημεία 53 και 55 των παρουσών προτάσεων.

β) Επί της νομολογίας του Δικαστηρίου περί μεταβίβασης της ευθύνης

73. Η νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει ότι το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δίδει, εν τέλει, προτεραιότητα στο συμφέρον των υπηκόων τρίτων χωρών για ταχεία εξέταση των αιτήσεών τους διεθνούς προστασίας σε σχέση με τον κίνδυνο καταστρατήγησης των κριτηρίων προσδιορισμού, την οποία θα επικύρωνε η μεταβίβαση της ευθύνης από το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος προς το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε τέτοια αίτηση.

74. Ειδικότερα, κατά πρώτον, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι το άρθρο 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ εντάσσεται στο πλαίσιο του σκοπού ταχείας εξέτασης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας[40] και προβλέπει την κατ' εξαίρεση παράταση της προθεσμίας αποκλειστικώς σε ορισμένες συχνές περιπτώσεις πρακτικής αδυναμίας εκτέλεσης της αποφάσεως μεταφοράς[41].

75. Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο δεν έχει αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής τις περιστάσεις που συνδέονται με την αδυναμία εκτέλεσης της μεταφοράς του αιτούντος, οι οποίες δεν καταλογίζονται στο κράτος μέλος που υποβάλλει το αίτημα, όπως η πανδημία της νόσου COVID-19[42] ή η κατάσταση της υγείας του αιτούντος[43]. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν θεώρησε ότι η πρακτική αδυναμία εκτέλεσης της αποφάσεως μεταφοράς έπρεπε να θεωρείται ικανή να δικαιολογήσει τη διακοπή ή την αναστολή της προβλεπόμενης στο άρθρο 29, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ προθεσμίας για την πραγματοποίηση της μεταφοράς[44].

γ) Επί της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και του σεβασμού της βούλησης του νομοθέτη

76. Επισημαίνεται ότι η Γερμανική και η Δανική Κυβέρνηση προβάλλουν με τις παρατηρήσεις τους ότι η ερμηνεία του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ την οποία προτείνω θα προσέκρουε στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και θα επικύρωνε την εκ μέρους της Ιταλικής Δημοκρατίας παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

77. Δεν έχω πεισθεί από τα επιχειρήματα αυτά.

78. Κατά πρώτον, φρονώ ότι η εφαρμογή του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ δεν θίγει την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Καίτοι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει παγίως ότι το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου διαμορφώθηκε βάσει της αρχής αυτής[45], η εφαρμογή της ως άνω διατάξεως δεν συνιστά εξαίρεση από το τεκμήριο του σεβασμού του δικαίου της Ένωσης και, ιδίως, των θεμελιωδών δικαιωμάτων από τα κράτη μέλη.

[40] Πρβλ. αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2017, Shiri (C-201/16, EU:C:2017:805, σκέψεις 31 και 39), και της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Bundesrepublik Deutschland (Διοικητική αναστολή της αποφάσεως μεταφοράς) (C-245/21 και C-248/21, EU:C:2022:709, σκέψη 70).

[41] Πρβλ. αποφάσεις της 31ης Μαρτίου 2022, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl κ.λπ. (Ακούσια νοσηλεία αιτούντος άσυλο σε ψυχιατρικό νοσοκομείο) (C-231/21, EU:C:2022:237, σκέψη 56), και της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Bundesrepublik Deutschland (Διοικητική αναστολή της αποφάσεως μεταφοράς) (C-245/21 και C-248/21, EU:C:2022:709, σκέψη 65).

[42] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Bundesrepublik Deutschland (Διοικητική αναστολή της αποφάσεως μεταφοράς) (C-245/21 και C-248/21, EU:C:2022:709, σκέψη 71).

[43] Απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, σκέψη 89).

[44] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Bundesrepublik Deutschland (Διοικητική αναστολή της αποφάσεως μεταφοράς) (C-245/21 και C-248/21, EU:C:2022:709, σκέψη 65).

[45] Βλ. σημείο 2 των παρουσών προτάσεων καθώς και, στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κ.λπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψεις 78 έως 80), γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σκέψη 191) και, πιο πρόσφατα, απόφαση Tudmur (σκέψεις 31 και 32).

Όπως εξέθεσα, η αυτοδίκαιη μεταβίβαση της ευθύνης για την εξέταση αιτήσεως διεθνούς προστασίας δυνάμει της εν λόγω διατάξεως δεν εξαρτάται από τον λόγο για τον οποίο ο αιτών δεν μεταφέρθηκε εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας.

79. Κατά δεύτερον, από την απόφαση Tudmur προκύπτει ασφαλώς ότι η μονομερής αναγγελία κράτους μέλους ότι αναστέλλει όλες τις μεταφορές αιτούντων διεθνή προστασία προς το έδαφός του και, συνακόλουθα, τις διαδικασίες αναδοχής και εκ νέου ανάληψης των αιτούντων αυτών συνιστά παράβαση των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει το εν λόγω κράτος μέλος στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου [46]. Εντούτοις, είμαι της γνώμης ότι η λύση για μια τέτοια παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ δεν μπορεί να αναζητηθεί σε ερμηνεία του κανονισμού αντίθετη προς το γράμμα του και τους σκοπούς που επιδιώκει. Όπως επισήμανε και η Φινλανδική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, στο δίκαιο της Ένωσης υπάρχουν κατάλληλα μέσα για την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης από κράτος μέλος των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον εν λόγω κανονισμό.

80. Κατά τρίτον, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο μόνον για την ερμηνεία του δικαίου, εντός των ορίων που τίθενται από το γράμμα και τους σκοπούς της ισχύουσας νομοθεσίας. Η μεταρρύθμιση της νομοθεσίας μέσω της νομοθετικής διαδικασίας είναι καθήκον και πολιτική επιλογή του νομοθέτη.

81. Αναφέρομαι, συναφώς, στην πρόσφατη μεταρρύθμιση του δικαιώματος ασύλου, η οποία κατέληξε στη θέσπιση, τον Μάιο του 2024, του συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο, στο οποίο εντάσσεται ο κανονισμός (ΕΕ) 2024/1351 [47].

82. Επισημαίνεται ότι το κείμενο του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ επαναλαμβάνεται στο άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού 2024/1351, ενώ παράλληλα διευκρινίζονται οι περιπτώσεις στις οποίες η προθεσμία μεταφοράς του αιτούντος μπορεί να παραταθεί, καθώς και η μέγιστη διάρκεια της παράτασης αυτής [48], προκειμένου να περιοριστεί το ενδεχόμενο η συμπεριφορά των αιτούντων να οδηγήσει στην παύση ή τη μεταβίβαση της ευθύνης σε άλλο κράτος μέλος [49]. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο νομοθέτης προέβλεψε κανόνες που εισάγουν παρέκκλιση, οι οποίοι επιτρέπουν στο κράτος μέλος που αντιμετωπίζει έκτακτη κατάσταση μαζικών αφίξεων να απαλλάσσεται από την υποχρέωση για εκ νέου ανάληψη αιτούντος [50], καθώς και υποχρεωτικό μηχανισμό αλληλεγγύης για την παροχή στήριξης στα κράτη μέλη που υφίστανται μεταναστευτική πίεση και για τη διασφάλιση ταχείας πρόσβασης στις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας [51].

[46] Απόφαση Tudmur (σκέψη 40).

[47] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1147 και (ΕΕ) 2021/1060 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 (ΕΕ L, 2024/1351). Το άρθρο 83 του κανονισμού αυτού καταργεί τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ από 1ης Ιουλίου 2026.

[48] Η διάταξη αυτή επιτρέπει την παράταση της προθεσμίας μεταφοράς σε τρία έτη κατ' ανώτατο όριο (αντί για 18 μήνες), τούτο δε όχι μόνο σε περίπτωση διαφυγής, αλλά και όταν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο ή μέλος της οικογένειάς του που επρόκειτο να μεταφερθεί μαζί του αντιτάσσεται σωματικά στη μεταφορά, καθίσταται εκ προθέσεως ακατάλληλο για τη μεταφορά ή δεν πληροί τις ιατρικές απαιτήσεις για τη μεταφορά.

[49] Βλ. αιτιολογική σκέψη 59 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

[50] Βλ. άρθρο 13 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1359 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης και ανωτέρας βίας στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1147 (ΕΕ L, 2024/1359).

[51] Βλ. αιτιολογική σκέψη 22 και μέρος IV, κεφάλαιο I, του κανονισμού 2024/1351.

83. Εξ αυτού συνάγεται, κατά τη γνώμη μου, ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης της σχετικής νομοθεσίας της Ένωσης, η αδυναμία πραγματικής μεταφοράς αιτούντος λόγω της μονομερούς αναστολής, από το κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο, της αναδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία εμπίπτει, ελλείψει άλλων μηχανισμών, στον μηχανισμό μεταβίβασης της ευθύνης δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

V. Πρόταση

84. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα του Verwaltungsgericht Sigmaringen (διοικητικού πρωτοδικείου Sigmaringen, Γερμανία) ως εξής:

Το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα,

έχει την έννοια ότι:

το προσδιορίζον κράτος μέλος δεν υποχρεούται να συνεχίσει την εξέταση των κριτηρίων που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙΙ του ως άνω κανονισμού και δεν καθίσταται το ίδιο υπεύθυνο όταν το κράτος μέλος που έχει αρχικώς προσδιοριστεί ως υπεύθυνο κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων αυτών δεν είναι διατεθειμένο να αναλάβει τα πρόσωπα για τα οποία έχει εκδοθεί απόφαση μεταφοράς δυνάμει του εν λόγω κανονισμού χωρίς να υπάρχουν, στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος, συστημικές ελλείψεις οι οποίες συνεπάγονται κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εντούτοις, η μη εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 604/2013 δεν εμποδίζει, κατά τη λήξη της προβλεπόμενης στο άρθρο 29, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού προθεσμίας μεταφοράς του αιτούντος, τη μεταβίβαση της ευθύνης υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 29, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.